

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTRAS**

ĮSAKYMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTRĖS
1999 M. GRUODŽIO 22 D. ĮSAKYMO NR. 102 „DĖL DARBO ĮRENGINIŲ NAUDOJIMO
BENDRŲJŲ NUOSTATŲ PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO**

2019 m. lapkričio 21 d. Nr. A1-707

Vilnius

P a k e i č i u Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministrės 1999 m. gruodžio 22 d. įsakymą Nr. 102 „Dėl Darbo įrenginių naudojimo bendrųjų nuostatų patvirtinimo“:

1. Pakeičiu nurodytą įsakymą ir jį išdėstau nauja redakcija (Darbo įrenginių naudojimo bendrieji nuostatai nauja redakcija nedėstomi):

**„LIETUVOS RESPUBLIKOS
SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTRAS**

ĮSAKYMAS

**DĖL DARBO ĮRENGINIŲ NAUDOJIMO BENDRŲJŲ NUOSTATŲ
PATVIRTINIMO**

„Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 15 straipsnio 4 dalimi ir įgyvendindama 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/104/EB dėl būtinausių darbo įrenginių naudojimui taikomų darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų (antroji atskira direktyva, kaip numatyta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje) (OL 2009 L 260, p. 5):

1. T v i r t i n u Darbo įrenginių naudojimo bendruosius nuostatus (pridedama).

2. P a v e d u Lietuvos Respublikos valstybinei darbo inspekcijai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos konsultuoti Darbo įrenginių naudojimo bendrųjų nuostatų taikymo klausimais ir kontroliuoti Darbo įrenginių naudojimo bendrųjų nuostatų vykdymą.“

2. Pakeičiu nurodytu įsakymu patvirtintus Darbo įrenginių naudojimo bendruosius nuostatus:

2.1. Pakeičiu I skyriaus pavadinimą ir jį išdėstau taip:

**„I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS“.**

2.2. Pakeičiu 1 punktą ir jį išdėstau taip:

„1. Darbo įrenginių naudojimo bendrieji nuostatai (toliau – šie nuostatai) nustato minimalius (būtinuosius) darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimus, taikomus darbo įrenginiams ir jų naudojimui. Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo reikalavimai taikomi darbo įrenginiams įvertinant šių nuostatų reikalavimus. Kolektyvinėse sutartyse gali būti nustatyti ir taikomi griežtesni reikalavimai, užtikrinantys geresnę ir efektyvesnę darbuotojų saugą bei sveikatos apsaugą naudojant darbo įrenginius, negu nustatyta šiuose nuostatuose.“

2.3. Pakeičiu 2 punktą ir jį išdėstau taip:

„2. Šie nuostatai taikomi darbo įrenginiams, nurodytiems šių nuostatų 4.1 papunktyje ir naudojamiems visų rūšių ir ekonominės veiklos sričių bei nuosavybės formų įmonėse, įstaigose ir organizacijose (toliau – įmonės) visais jų naudojimo atvejais, apibrėžtais šių nuostatų 4.2 papunktyje.“

2.4. Pripažįstu netekusiu galios 3 punktą.

2.5. Pakeičiu II skyriaus pavadinimą ir jį išdėstau taip:

**„I SKYRIUS
DARBDAVIO PAREIGOS“.**

2.6. Pakeičiu II skyriaus pirmojo skirsnio pavadinimą ir jį išdėstau taip:

**„PIRMASIS SKIRSNIS
BENDRIEJI NURODYMAI“.**

2.7. Pakeičiu II skyriaus antrojo skirsnio pavadinimą ir jį išdėstau taip:

**„ANTRASIS SKIRSNIS
DARBO ĮRENGINIŲ NAUDOJIMO REIKALAVIMAI“.**

2.8. Pakeičiu 11 punktą ir jį išdėstau taip:

„11. Darbdavys privalo imtis reikiamų priemonių, kurios užtikrintų, kad per visą naudojimo laiką darbo įrenginiai būtų tinkamai techniškai prižiūrimi, palaikoma jų reikiama techninė būklė, atitinkanti šių nuostatų 9.1 arba 9.2 papunkčių reikalavimus.“

2.9. Pakeičiu 13.2 papunktį ir jį išdėstau taip:

„13.2. pradedami naudoti tik tada, kai gaunama įgaliotos įrenginių techninės būklės tikrinimo įstaigos išvada dėl įrenginio tinkamumo naudoti ir kai jie užregistruojami Lietuvos Respublikos valstybinėje darbo inspekcijoje prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Valstybinė darbo inspekcija) Potencialiai pavojingų įrenginių valstybės registro nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gegužės 9 d. nutarimu Nr. 645 „Dėl Potencialiai pavojingų įrenginių valstybės registro įsteigimo ir Potencialiai pavojingų įrenginių valstybės registro nuostatų patvirtinimo“, nustatyta tvarka;“.

2.10. Pakeičiu 13.3 papunktį ir jį išdėstau taip:

„13.3. periodiškai tikrinami ir prireikus išbandomi įrenginių naudojimo ir priežiūros teisės norminių aktų nustatyta tvarka. Privalomuosius įrenginių tikrinimus, nurodytus šių nuostatų 13.1, 13.3 ir 13.4 papunkčiuose, vadovaudamasi potencialiai pavojingų įrenginių priežiūros norminiais teisės aktais, vykdo įstatymų ar kitų teisės aktų įgaliotos įrenginių techninės būklės tikrinimo įstaigos;“.

2.11. Pakeičiu II skyriaus trečiojo skirsnio pavadinimą ir jį išdėstau taip:

**„TREČIASIS SKIRSNIS
DARBUOTOJŲ INFORMAVIMAS, MOKYMAS IR KONSULTAVIMAS“.**

2.12. Pakeičiu 19 punktą ir jį išdėstau taip:

„19. Darbdavys privalo užtikrinti, kad darbuotojai gautų reikiamą informaciją apie darbo įrenginių saugų naudojimą ir turėtų galimybę susipažinti su rašytinėmis gamintojo ar darbdavio parengtomis darbo įrenginio naudojimo instrukcijomis. Rašytinės darbo įrenginio naudojimo instrukcijos laikomos darbdavio nustatyta forma (popierine ar elektronine) darbo vietoje arba kitoje darbuotojui žinomoje ir prieinamoje vietoje.“

2.13. Pakeičiu 23.2 papunktį ir jį išdėstau taip:

„23.2. šių nuostatų 17.2 papunktyje nurodyti darbuotojai, kurie skiriami dirbti su įrenginiais, būtų atitinkamai išmokyti.“

2.14. Pakeičiu III skyriaus pavadinimą ir jį išdėstau taip:

**„III SKYRIUS
PROJEKTAVIMAS IR KONSTRAVIMAS“.**

2.15. Pakeičiu IV skyrių ir jį išdėstau taip:

**„IV SKYRIUS
BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS**

27. Šių nuostatų reikalavimų vykdymą kontroliuoja Valstybinė darbo inspekcija.“

2.16. Pakeičiu 1 priedą ir jį išdėstau nauja redakcija (pridedama).

2.17. Pakeičiu 2 priedą ir jį išdėstau nauja redakcija (pridedama).

Socialinės apsaugos ir darbo ministras

Linus Kukuraitis

MINIMALŪS REIKALAVIMAI

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Privalomi minimalūs reikalavimai taikomi naudojamiems ir riziką keliantiems darbo įrenginiams.

II SKYRIUS BENDRIEJI MINIMALŪS REIKALAVIMAI, TAIKOMI DARBO ĮRENGINIAMS

2. Darbo įrenginiams taikomi šie bendrieji minimalūs reikalavimai:

2.1. Darbo įrenginio valdymo įtaisai, užtikrinantys saugą, turi būti aiškiai matomi ir atpažįstami, o jei būtina – ir atitinkamai paženklinėti, išskyrus atvejus, kai tam tikri darbo įrenginio valdymo įtaisai turi būti pavojingose zonoje, tačiau kiti valdymo įtaisai privalo būti išdėstyti už pavojingų zonų taip, kad jais naudojantis nekiltų papildomas pavojus darbuotojams. Jie neturi sukelti pavojaus dėl bet kokio netyčinio poveikio. Operatoriui turi būti sudaryta galimybė iš pagrindinės valdymo vietos užtikrinti, kad pavojingose zonose nebūtų nė vieno asmens. Jei to padaryti neįmanoma, saugos sistema, pavyzdžiui, garsinis ir (arba) vaizdinis išpėjamas signalas, turi įsijungti automatiškai, kai tik mechanizmą ketinama paleisti. Darbuotojas, esantis pavojingose zonoje, privalo turėti pakankamai laiko ir (arba) priemonių išvengti pavojaus, kurį kelia darbo įrenginio paleidimas ir (arba) sustabdymas. Valdymo sistemos turi būti saugios ir tinkamai pasirinktos, atsižvelgiant į trikdžius, gedimus ir apribojimus, tikėtinus planuojamomis naudojimo aplinkybėmis.

2.2. Paleisti darbo įrenginį turi būti įmanoma tik sąmoningai įjungus tam skirtą valdymo įtaisą, išskyrus atvejus, kai sustojęs įrenginys automatiškai įsijungia arba įrenginio darbo režimas pasikeičia pagal įprastą įrenginio automatinio veikimo ciklą. Tokia pati darbo įrenginio paleidimo galimybė turi būti numatyta:

2.2.1. vėl įjungiant dėl bet kokios priežasties sustojusį įrenginį;

2.2.2. atliekant įrenginio darbo režimo (pavyzdžiui, greičio, slėgio ir kita) reikšmingus pakeitimus (reguliaciją), išskyrus atvejus, kai toks įjungimas sustojus įrenginiui arba pakeitimas nekelia jokie pavojaus darbuotojams, esantiems pavojingose zonoje.

2.3. Visi darbo įrenginiai privalo turėti tokią valdymo sistemą, kuri leistų juos visiškai ir saugiai sustabdyti. Kiekvienoje darbo vietoje turi būti įrengtas toks valdymas, kuris priklausomai nuo pavojaus pobūdžio leistų sustabdyti darbo įrenginį visiškai arba tik kai kurias jo dalis. Įrenginio stabdymo valdymas turi būti prioritetas paleidimo valdymo požiūriu. Sustabdžius darbo įrenginį arba pavojingas jo dalis, turi išsijungti energijos tiekimas atitinkamiems įrenginio valdymo įtaisams.

2.4. Jei reikia, įvertinus įrenginio keliamą pavojų bei įprastą stabdymo laiką, darbo įrenginyje turi būti įrengtas avarinio stabdymo įtaisas.

2.5. Darbo įrenginyje, kuris kelia pavojų dėl krintančių daiktų arba išsikišusių dalių, turi būti įrengti atitinkami saugos įtaisai, apsaugantys darbuotojus nuo tokio pavojaus. Darbo įrenginys, keliantis pavojų dėl skleidžiamų dujų, garų, skysčių ir dulkių, turi būti kiek įmanoma sandarus, o prie pavojaus šaltinių turi būti įrengti tinkami skleidžiamų medžiagų surinkimo ir (arba) traukos įtaisai.

2.6. Darbo įrenginys arba jo dalys, jei tai būtina darbuotojų saugai ir sveikatai apsaugoti, privalo būti tinkamai pritvirtinti arba kitaip stabilizuoti.

2.7. Turi būti imtasi reikiamų apsaugos priemonių, jeigu yra tikimybė, kad darbo įrenginio dalys gali lūžti, trūkti arba suirti, keldamos pavojų darbuotojų saugai ir sveikatai.

2.8. Judančios darbo įrenginio dalys, jei yra rizika, kad dėl mechaninio sąlyčio su jomis darbuotojas gali būti traumuotas, privalo būti uždengtos apsaugais arba įrengti apsauginiai įtaisai, neleidžiantys patekti į pavojingą zoną arba sustabdantys pavojingų dalių judėjimą, kol darbuotojas yra pavojingoje zonoje. Apsaugai ir apsauginiai įtaisai turi:

2.8.1. būti tvirtos konstrukcijos;

2.8.2. nekelti jokio papildomo pavojaus;

2.8.3. būti sunkiai nuimami arba padaromi neveiksmingi;

2.8.4. būti išdėstyti pakankamu atstumu nuo pavojingų zonų;

2.8.5. netrukdyti daugiau negu būtina stebėti darbo įrenginio veikimą;

2.8.6. leisti atlikti reikiamas darbo įrenginio dalių pastatymo ar keitimo bei priežiūros darbų operacijas, jei tai įmanoma, apsaugų bei apsauginių įtaisų nešalinant, o tik apribojant įėjimą į šių darbų zoną.

2.9. Zonos ir vietos, skirtos dirbti su įrenginiu ar jam prižiūrėti, atsižvelgiant į atliekamą operaciją, turi būti reikiamai apšviestos.

2.10. Darbo įrenginio dalys, kurių temperatūra yra aukšta arba labai žema, jei reikia, turi būti apsaugotos, kad būtų išvengta pavojaus darbuotojams prisilietus ar per daug priartėjus prie jų.

2.11. Ant įrenginio turi būti reikiami saugos ir sveikatos apsaugos ženklai. Tokie ženklai arba kiti įspėjamieji įtaisai ant darbo įrenginio turi būti lengvai pastebimi ir suvokiami.

2.12. Darbo įrenginys gali būti panaudotas tik tokiomis sąlygomis ir tokiems veiksams (darbams), kuriems jis yra skirtas ir pritaikytas.

2.13. Įrenginio techninė priežiūra arba einamasis remontas turi būti atliekamas tik tada, kai įrenginys yra išjungtas. Jei to padaryti neįmanoma, turi būti sudaryta galimybė šias operacijas atlikti saugiai arba šios operacijos turi būti atliekamos nepavojingose zonose. Jeigu įrenginys turi techninės priežiūros registracijos žurnalą, po kiekvieno patikrinimo turi būti daromi įrašai.

2.14. Visuose darbo įrenginiuose turi būti aiškiai atpažįstami įtaisai, skirti jiems atjungti nuo visų energijos šaltinių. Nesąmoningas ar atsitiktinis (netyčinis) darbo įrenginio pakartotinis įjungimas neturi kelti jokio pavojaus darbus atliekantiems ar kitiems darbuotojams.

2.15. Ant darbo įrenginio turi būti įspėjimai ir ženklai, skirti darbuotojų saugai užtikrinti.

2.16. Darbuotojams privalo būti užtikrintas saugus priėjimas prie visų vietų, skirtų gamybai, reguliavimo ir įrenginio priežiūros darbams atlikti. Būti šiose vietose turi būti saugu.

2.17. Visi darbo įrenginiai turi būti įrengti taip, kad darbuotojai būtų apsaugoti nuo pavojaus, kuris kiltų užsiliepsnojus ar perkaitus darbo įrenginiui arba iš jo prasiskverbus dujoms,

dulkėms, skysčiams, garams ar kitoms medžiagoms, gaminamoms, naudojamoms arba kaupiamoms tame darbo įrenginyje.

2.18. Visi darbo įrenginiai turi būti įrengti taip, kad darbuotojai būtų apsaugoti nuo pavojaus, kuris kiltų sprogius darbo įrenginiui ar jame gaminamoms, naudojamoms arba kaupiamoms medžiagoms.

2.19. Visi darbo įrenginiai turi būti įrengti taip, kad nebūtų tiesioginio arba netiesioginio darbuotojų kontakto su elektros srove pavojaus.

III SKYRIUS

PAPILDOMI MINIMALŪS REIKALAVIMAI, TAIKOMI SPECIFINIAMS DARBO ĮRENGINIAMS

3. Specifiniams darbo įrenginiams taikomi šie papildomi minimalūs reikalavimai:

3.1. Minimalūs reikalavimai, taikomi mobiliesiems savaeigiams arba nesavaeigiams darbo įrenginiams:

3.1.1. Darbo įrenginys, kuriuo važiuoja darbuotojai, turi būti įrengtas taip, kad darbuotojams kelionės metu nekiltų pavojus. Turi būti imtasi priemonių, kad darbuotojai nebūtų užkabinti ar įtraukti mobilaus darbo įrenginio ratų ar vikšrų.

3.1.2. Mobiliojo darbo įrenginys, siekiant išvengti užstrigimo pavojaus, galinčio kilti užsikirtus įrenginio pavarai, jo dalims ir (arba) užstrigus kam nors buksyruojamam, turi turėti reikiamus įtaisus, kurie neleistų užsiblokuoti pavaroms. Jei tokio užsikirtimo negalima išvengti, turi būti imtasi visų įmanomų priemonių, kad darbuotojai išvengtų tokio užsikirtimo nepalankių pasekmių.

3.1.3. Esant rizikai, kad pavaros velenai, teikiantys energiją mobiliojo darbo įrenginio dalims, gali užsiteršti ar būti sugadinti jiems velkantis žeme, privalo būti numatyta tokių dalių fiksavimo galimybė.

3.1.4. Mobilusis darbo įrenginys, kuriuo važiuoja darbuotojai, turi būti sukonstruotas įvertinus realias jo naudojimo sąlygas taip, kad būtų kiek įmanoma sumažintas pavojus, jei darbo įrenginys apvirstų. Toks įrenginys privalo turėti apsauginę konstrukciją, užtikrinančią, kad įrenginys nepakryps daugiau nei ketvirčiu apsisukimo, arba konstrukciją, garantuojančią pakankamą erdvę darbo įrenginiu važiuojantiems darbuotojams, jeigu įrenginys pakryptų daugiau nei ketvirtį apsisukimo, arba kitą atitinkamą saugos įtaisą. Šios apsauginės konstrukcijos gali būti sudėtinė darbo įrenginio dalis. Šių apsauginių konstrukcijų nereikia, jeigu darbo įrenginys stabilizuojamas darbo metu arba jeigu įrenginio konstrukcija neleidžia jam virsti. Esant rizikai, kad darbo įrenginiu važiuojantys darbuotojai, įrenginiui apvirtus, gali iškristi ar gali būti įrenginio dalių prispausti prie žemės, turi būti įrengti specialūs darbuotojus sulaikantys įtaisai.

3.1.5. Autokrautuvai su šakiniu griebtuvu, kuriuo važiuoja vienas ar daugiau darbuotojų, privalo būti pritaikytas arba įrengtas taip, kad ribotų jo galimybę apvirsti ar sumažintų galimą pavojų, jei autokrautuvai apvirstų, pavyzdžiui, montuojant:

3.1.5.1. aptvarą vairuotojui arba

3.1.5.2. konstrukciją, apsaugančią, kad autokrautuvai nevirštų, arba

3.1.5.3. konstrukciją, užtikrinančią, kad, autokrautuvui apvirtus, tarp žemės paviršiaus ir autokrautuvo liktų pakankamai erdvės ir juo važiuosieji darbuotojai nebūtų prispausti, arba

3.1.5.4. konstrukcijas, kurios sulaikytų darbuotojus vairuotojo kėdėje ir neleistų jų prispausti autokrautuvo dalims, jeigu jis apvirstų.

3.1.6. Savaeigis darbo įrenginys, kuris judėdamas gali kelti pavojų darbuotojams, privalo atitikti šias sąlygas:

3.1.6.1. įrenginys privalo turėti priemones, kurios apsaugotų nuo neleistino jo paleidimo, taip pat priemones, neleidžiančias įrenginiui savaime pajudėti iš vietos;

3.1.6.2. turėti tinkamus įtaisus, sumažinančius susidūrimo padarinius, kai tuo pačiu metu bėgiais juda daugiau nei vienas darbo įrenginys;

3.1.6.3. turi būti įrengti įrenginio stabdžių ir sulaikymo įtaisai. Jei reikia užtikrinti darbuotojų saugą įrenginio darbo zonoje, turi būti įrengtos lengvai pasiekiamos valdymo ar automatinės valdymo sistemos avarinės priemonės įrenginiui sustabdyti ir sulaikyti, jei sugestų pagrindiniai įrenginio valdymo įtaisai;

3.1.6.4. jei vairuotojo regos laukas nepakankamas saugai užtikrinti, privalo būti sumontuoti atitinkami pagalbinių įtaisų, gerinantys matomumą;

3.1.6.5. darbo įrenginyje, kuriuo dirbama tamsiu paros metu ar neapšviestose vietose, turi būti įrengtos darbui atlikti tinkamos apšvietimo priemonės, pakankamos darbuotojų saugai užtikrinti;

3.1.6.6. darbo įrenginyje, kuris kelia gaisro pavojų, arba juo gabenama tai, kas gali sukelti pavojų darbuotojams, privalo būti tinkamos gaisrinės priemonės, jeigu tokių priemonių nėra pakankamai arti darbo vietos;

3.1.6.7. nuotolinio valdymo įrenginys turi sustoti automatiškai, kai tik įrenginys palieka kontroliuojamą zoną;

3.1.6.8. nuotolinio valdymo darbo įrenginys, kuris normaliomis sąlygomis kelia susidūrimo ar prispaudimo pavojų, privalo turėti amortizuojančius apsaugos nuo šio pavojaus įrenginius, nebent įrenginyje būtų kiti tinkami įtaisai susidūrimo rizikai kontroliuoti.

3.2. Minimalūs reikalavimai, taikomi krovinių kėlimo darbo įrenginiams:

3.2.1. Jei darbo įrenginys kroviniams kelti sumontuotas nuolatinėje vietoje, įrenginį naudojant privalo būti užtikrintas jo tvirtumas ir stabilumas, atsižvelgiant į krovinių kėlimo metu konstrukcijos montavimo ar tvirtinimo taškuose atsirandančius įtempimus.

3.2.2. Įrenginys kroviniams kelti turi būti aiškiai paženklintas, nurodant jo leistiną apkrovą. Prireikus tinkamoje vietoje nurodoma leistina kiekvienos įrenginio konfigūracijos apkrova. Kėlimo reikmenys (keičiami krovinio kabinimo įtaisai) privalo būti paženklinti taip, kad būtų aiškios esminės charakteristikos, būtinos siekiant juos saugiai naudoti. Darbo įrenginiai, kurie nėra sukonstruoti žmonėms kelti, bet kurie gali būti naudojami ne pagal paskirtį, privalo būti tinkamai ir aiškiai paženklinti, nurodant, kokiam tikslui skirti, taip pat kad juos draudžiama naudoti žmonėms kelti.

3.2.3. Nuolatinėje vietoje montuojami darbo įrenginiai turi būti sumontuoti taip, kad sumažintų riziką, kurią gali sukelti užkliudydamas darbuotojus, pavojingai siūbuodamas ar laisvai svyruodamas ar savaime atsipalaidavęs krovinyje.

3.2.4. Darbo įrenginiai darbuotojams kelti ar vežti privalo būti pagaminti taip, kad:

3.2.4.1. reikiamaiais įtaisais sumažintų kabinos kritimo riziką, jei tokia galima. Jeigu dėl vietos ir aukščių skirtumo tokios rizikos jokiais saugos priemonėmis išvengti negalima, turi būti sumontuotas ir kiekvieną darbo dieną tikrinamas padidinto saugos koeficiento pakabinimo lynas, apsaugantis kabiną nuo kritimo galimybės;

3.2.4.2. užkirstų kelią rizikai, jei tokia galima, kad patys įrenginių naudotojai neiškristų iš kabinos;

3.2.4.3. užkirstų kelią rizikai, kad patys įrenginių naudotojai nebūtų sutraiškinti, parbloškinti ar užstrigę, ypač neatsargiai elgdamiesi su kėlimo įrenginiais;

3.2.4.4. užtikrintų, kad nelaimingo atsitikimo metu kabinoje įstrigę asmenys nepatektų į pavojų ir galėtų būti išlaisvinti.

ATSARGOS PRIEMONĖS NAUDOJANT DARBO ĮRENGINIUS

I SKYRIUS

BENDROSIOS ATSARGOS PRIEMONĖS, TAIKOMOS VISIEMS DARBO ĮRENGINIAMS

1. Visiems darbo įrenginiams taikomos šios bendrosios atsargos priemonės:

1.1. Darbo įrenginiai turi būti sumontuoti, išdėstyti ir naudojami taip, kad sumažintų riziką darbo įrenginių naudotojams ar kitiems darbuotojams, pavyzdžiui, kad būtų numatyta pakankamai saugios erdvės tarp judančių darbo įrenginio dalių ir aplink jų fiksuotas ar judančias dalis, taip pat kad visų rūšių energija ir naudojamos medžiagos būtų tiekiamos saugiai ir būtų saugiai pašalinamos pagamintos medžiagos.

1.2. Darbo įrenginiai privalo būti montuojami ar išmontuojami saugiai, atsižvelgiant į privalomas gamintojo pateiktų instrukcijų reikalavimus.

1.3. Darbo įrenginiai, į kuriuos jų naudojimo metu galima žaibo iškrova, turi būti apsaugoti nuo jos poveikio specialiais įtaisais ar kitomis priemonėmis.

II SKYRIUS

ATSARGOS PRIEMONĖS, TAIKOMOS MOBILIEMS SAVAEIGIAMS IR NESAVAEIGIAMS DARBO ĮRENGINIAMS

2. Mobiliems savaeigiams ir nesavaeigiams darbo įrenginiams taikomos šios atsargos priemonės:

2.1. Savaeigius darbo įrenginius privalo valdyti tik tie darbuotojai, kurie buvo išmokyti saugiai valdyti tokius įrenginius.

2.2. Jeigu darbo įrenginiai juda darbo zonoje, privalo būti parengtos eismo taisyklės ir jų laikomasi.

2.3. Turi būti imtasi priemonių, draudžiančių darbuotojams vaikščioti savaeigių įrenginių veikimo zonoje. Jeigu darbui atlikti reikia, kad savaeigių įrenginių veikimo zonoje vaikščiotų darbuotojai, privaloma imtis tinkamų priemonių jiems apsaugoti, kad įrenginiai nesužalotų.

2.4. Mašininiais vairuojamais mobiliaisiais darbo įrenginiais darbuotojus vežti leidžiama tik tada, kai tam yra sudarytos saugios sąlygos. Jeigu važiuojant dirbama, turi būti pasirinktas tinkamas greitis.

2.5. Mobilieji darbo įrenginiai su vidaus degimo varikliu negali būti naudojami darbo zonose esančiose patalpose, nebent yra užtikrinamas pakankamas oro kiekis, nekeliantis pavojaus darbuotojų saugai ir sveikatai.

III SKYRIUS

ATSARGOS PRIEMONĖS, TAIKOMOS DARBO ĮRENGINIAMS, SKIRTIEMS KROVINIAMS KELTI

3. Visiems darbo įrenginiams, skirtiems kroviniams kelti taikomi šie reikalavimai:

3.1. Darbo įrenginiams, skirtiems kroviniams kelti, taikomos šios bendrosios atsargos priemonės:

3.1.1. Privaloma užtikrinti darbo įrenginių, kurie yra mobilūs ar gali būti išmontuojami ir kurie yra suprojektuoti kroviniams kelti, stabilumą jų naudojimo metu, atsižvelgiant į būsimas sąlygas bei grunto ypatybes.

3.1.2. Žmonės gali būti keliami tik šiam tikslui skirtais darbo įrenginiais ir priemonėmis. Jei dėl techninių priežasčių galimybės įrengti žmonėms kelti įrenginių nėra arba jei žmones kelti numatoma tik kartą, darbo įrenginiai, kurie nėra specialiai skirti žmonėms kelti, gali būti naudojami šiam tikslui, jeigu imamasi reikiamų veikslių ir priemonių, užtikrinančių atitinkamą kontrolę, darbuotojų saugą ir esminius sveikatos ir saugos reikalavimus, nustatytus Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2000 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. 28 „Dėl Techninio reglamento „Mašinų sauga“ patvirtinimo“. Kol darbuotojai yra darbo įrenginyje, suprojektuotame kroviniams kelti, jo padėtis visą laiką turi būti kontroliuojama. Keliami asmenys privalo turėti patikimas ryšio priemones. Turi būti numatytos patikimos darbuotojų evakuacijos priemonės iškilus pavojui darbuotojams, esantiems kėlimo įrenginyje.

3.1.3. Turi būti imtasi priemonių užtikrinti, kad po laikinai pakeltu kroviniu nebūtų darbuotojų, išskyrus tuos atvejus, kai to reikalauja būtina atliekamo darbo operacija. Krovinių negalima kelti virš neapsaugotų darbo vietų, kuriose paprastai būna darbuotojai. Jeigu krovinių negalima perkelti kitu būdu (ne virš neapsaugotų darbo vietų), turi būti nustatomi ir taikomi atitinkami saugūs veikimo būdai.

3.1.4. Kėlimo reikmenys (keičiami krovinių kabinimo įtaisai) privalo būti parinkti atsižvelgiant į keliamų krovinių paskirtį, užkabinimo vietas, pritvirtinimo įrangą ir atmosferos sąlygas, įvertinus užkabinimo būdą ir konfigūraciją. Kėlimo reikmenys, jei jie nėra išmontuojami po naudojimo, turi būti tinkamai paženklinėti, kad juos naudojantys darbuotojai žinotų jų charakteristikas.

3.1.5. Kėlimo reikmenys privalo būti saugomi taip, kad nesugestų ar nepablogėtų jų kokybė.

3.2. Atsargos priemonės su darbo įrenginiais nepalydimiems kroviniams kelti:

3.2.1. Jeigu du ar daugiau darbo įrenginių, naudojamų nepalydimiems kroviniams (krovinių prikabinėtojo neprilaikomiems ir nereguliuojamiems kroviniams) kelti, yra sumontuojami ar pastatomi taip, kad jų darbo zonos sutampa, privalo būti imtasi tinkamų priemonių, padedančių išvengti krovinių ir (arba) pačių darbo įrenginių dalių susidūrimo.

3.2.2. Naudojant mobiliuosius darbo įrenginius nepalydimiems kroviniams kelti privaloma imtis būtinų priemonių įrenginiams apsaugoti, kad jie nepasvirtų, nevirstų arba nejudėtų iš vietos ir neslystų. Turi būti tikrinama, ar šios priemonės vykdomos tinkamai.

3.2.3. Jeigu darbo įrenginio, suprojektuoto nepalydimiems kroviniams kelti, operatorius negali matyti viso krovinio kelio tiesiogiai ar su papildoma įranga, suteikiančia būtiną informaciją, darbdaviui atstovaujančio asmens paskirtas atsakingas asmuo privalo palaikyti ryšį su operatoriumi ir tiksliai nukreipti krovinį. Turi būti imtasi organizacinių priemonių darbuotojams apsaugoti, jei kroviniai susidurtų.

3.2.4. Darbas privalo būti organizuojamas taip, kad darbuotojas galėtų saugiai rankomis užkabinti ar atkabinti krovinį ir tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoti įrenginio darbą.

3.2.5. Visos kėlimo operacijos turi būti tinkamai planuojamos, prižiūrimos ir atliekamos užtikrinant darbuotojų saugą. Ypatingų saugos priemonių privaloma imtis tais atvejais, kai kroviny su vienu metu keliamas dviem ar daugiau darbo įrenginiais nepalydimiems kroviniams kelti ir kai turi būti užtikrintas koordinuotas visų įrenginių operatorių darbas.

3.2.6. Jei darbo įrenginiai, naudojami nepalydimiems kroviniams kelti, negali išlaikyti krovinio griebtuvu visiškai ar iš dalies nutrūkus energijos tiekimui, turi būti numatytos reikiamos priemonės, siekiant apsaugoti darbuotojus nuo bet kokios dėl to kylančios rizikos. Pakabintų krovinių negalima palikti be priežiūros, nebent įeiti į pavojingą zoną būtų draudžiama, o kroviny yra saugiai pakabintas ir saugiai laikomas.

3.2.7. Darbo įrenginių, suprojektuotų nepalydimiems kroviniams kelti, naudojimas atvira ore privalo būti nutrauktas, kai meteorologinės sąlygos pablogėja taip, kad kyla pavojus saugiai naudoti įrenginį ir atsiranda rizika darbuotojams, esantiems pavojingoje zonoje. Būtina imtis atitinkamų priemonių, kad darbo įrenginys nevirstų ir nekeltų jokio pavojaus darbuotojams.

IV SKYRIUS

ATSARGOS PRIEMONĖS NAUDOJANT ĮRENGINIUS LAIKINAI DIRBTI AUKŠTYJE

4. Atsargos priemonės naudojant įrenginius laikinai dirbti aukštyje:

4.1. Naudojant įrenginius laikinai dirbti aukštyje taikomos šios bendrosios atsargos priemonės:

4.1.1. Darbdaviui atstovaujantis asmuo, vykdydamas pareigas, numatytas Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 19 straipsnio 2 dalyje ir 25 straipsnyje dėl rizikos vertinimo, įgyvendina priemones, užtikrinančias, kad laikinas darbas aukštyje būtų dirbamas saugiai – taip, kaip dirbama įprastinėmis ergonominėmis sąlygomis (ne aukštyje). Siekdamas šio tikslo, darbdaviui atstovaujantis asmuo privalo parinkti tokius darbo įrenginius, kurie geriausiai užtikrintų saugias darbo sąlygas. Pirmenybė turi būti teikiama kolektyvinėms apsaugos priemonėms, bet ne asmeninėms apsaugos priemonėms. Darbo įrenginių matmenys turi atitikti darbo, kurį reikia atlikti, pobūdį ir galimą apkrovą ir sudaryti sąlygas darbuotojams saugiai judėti. Turi būti parinktos tinkamiausios ir saugios patekimo į aukštyje esančias laikino darbo vietas priemonės, atsižvelgiant į jų naudojimo dažnumą ir trukmę bei nustatytą kėlimo aukštį. Kilus neišvengiamam pavojui, parinkta priemonė turi būti pritaikyta evakuotis. Perėjimas bet kuria kryptimi tarp kėlimo priemonės ir platformų, pastolių aukštų ar laiptų neturi kelti papildomo pavojaus nukristi.

4.1.2. Kopėčios dirbti aukštyje gali būti naudojamos tik laikantis šio priedo 4.1.1 papunktyje nurodytų sąlygų ir tik tada, kai naudoti kitus, saugesnius, įrenginius, netikslinga dėl mažos rizikos ir trumpos jų naudojimo trukmės arba dėl kitų statybos projekte numatytų statybvietės ypatumų, kurių pakeisti darbdavys negali.

4.1.3. Patekti į darbo vietas ir dirbti naudojant lynus galima tik tuomet, kai įvertinus riziką įsitikinama, kad tokie darbai gali būti atlikti saugiai, ir kai naudoti kitus, saugesnius, įrenginius saugos požiūriu yra netikslinga. Atsižvelgiant rizikos vertinimą ir darbo trukmę bei ergonomines sąlygas, minėtose kėlimo priemonėse turi būti įrengtas atraminis sėdėjimo paviršius su atitinkamais apsauginiais reikmenimis.

4.1.4. Atsižvelgiant į tai, kokie darbo įrenginiai pasirenkami pagal išvardytus reikalavimus, būtina taikyti reikiamas priemones, mažinančias pavojų, kurį šios rūšies darbo įrenginiai ir jų naudojimas kelia darbuotojams. Jei reikia, būtina įrengti priemones, apsaugančias nuo kritimo. Jos turi būti pakankamai tvirtos ir pritaikytos taip, kad neleistų kristi arba sulaikytų krintant ir kuo geriau apsaugotų darbuotojus, jei jie kristų. Kolektyvinės priemonės, apsaugančios nuo kritimo, turi būti įrengtos visur, išskyrus tik tas vietas, kuriose yra reikalingas priėjimas prie kopėčių arba laiptų.

4.1.5. Jeigu, atliekant konkrečią užduotį, kolektyvinę apsaugos priemonę, saugančią nuo kritimo, reikia laikinai pašalinti, būtina imtis kitų veiksmingų apsaugos nuo kritimo priemonių. Kolektyvinė apsaugos priemonė negali būti pašalinta tol, kol nesiimama kitų apsaugos nuo kritimo priemonių. Įvykdžius tokią užduotį, kolektyvines apsaugos priemones, saugančias nuo kritimo, būtina vėl sumontuoti.

4.1.6. Laikinas darbas aukštyje galimas tik tada, kai meteorologinės sąlygos nekelia pavojaus darbuotojų saugai ir sveikatai.

4.2. Specialiosios nuostatos dėl kopėčių naudojimo:

4.2.1. Kopėčios turi būti pastatytos taip, kad lipant jos stovėtų stabiliai. Nešiojamosios kopėčios turi būti statomos ant nejudančio, tvirto ir tinkamo dydžio pagrindo, kad jų skersiniai būtų horizontalioje padėtyje. Pakabinamosios kopėčios, išskyrus virvines, turi būti saugiai pritvirtintos taip, kad nejudėtų ir nesisuptų.

4.2.2. Prie nešiojamųjų kopėčių atramų viršutinių ar apatinių galų turi būti pritvirtintas kopėčioms nuslysti neleidžiantis įtaisas ar panaudotas kitas slydimą pašalinantis būdas. Kopėčios, kuriomis lipama į darbo vietą, turi būti pakankamai ilgos, kad kyšotų virš paaukštinimo, ant kurio reikia užlipti, jeigu daugiau nėra už ko tvirtai laikytis. Naudojant daugiadales (sekcijines) sudedamąsias arba ištraukiamąsias kopėčias, atskiros jų dalys turi būti tvirtai sujungtos viena su kita ir fiksuotos. Mobiliosios (perstumiamosios) kopėčios turi būti pastatytos stabiliai, kad lipant nejudėtų.

4.2.3. Kopėčios turi būti naudojamos taip, kad darbuotojai visada galėtų patikimai stovėti ant jų ir laikytis. Jei lipant kopėčiomis rankoje nešamas kroviny, jo svoris ir konfigūracija neturi trukdyti saugiai lipti ir laikytis.

4.2.4. Kopėčios turi būti prižiūrimos ir reguliariai bandomos vadovaujantis standartu LST EN 131-2:2010+A2:2017 *Kopėčios. 2 dalis. Reikalavimai, bandomai, ženklavimas*.

4.3. Specialiosios nuostatos dėl pastolių naudojimo:

4.3.1. Jei prieš pradėdant naudoti pastolius nėra dokumento su jų charakteristikomis arba jeigu tokia dokumente nenurodytas numatomų konstrukcinių elementų išdėstymas, būtina atlikti

jų stiprumo ir stabilumo apskaičiavimus, išskyrus atvejus, kai pastoliai įrengiami pagal bendrąsias pripažintų standartų reikalavimus.

4.3.2. Atsižvelgdamas į pasirinktų pastolių konstrukcijų sudėtingumą, darbų vadovas privalo parengti jų pastatymo, naudojimo ir išardymo projektą. Gali būti naudojamas tipinis projektas, papildytas išsamiais nurodymais dėl konkrečių pastolių pastatymo, jų elementų surinkimo, ardymo ir keitimo.

4.3.3. Atraminės pastolių dalys, kad neslystų, turi būti pritvirtintos prie atraminio paviršiaus specialiu įtaisu ar kitomis slysti neleidžiančiomis priemonėmis; paviršius, laikantis pastolius ir jų apkrovą, turi būti pakankamai tvirtas. Pastoliai turi būti stabilūs. Perstumiamieji pastoliai turi būti apsaugoti nuo savaiminių poslinkių dirbant aukštyje.

4.3.4. Pastolių paklotų matmenys, forma ir išdėstymas turi atitikti atliekamo darbo pobūdį, būti pritaikyti kroviniams nešti ir užtikrinti saugų darbą ir ėjimą jais. Pastolių paklotai turi būti sumontuoti taip, kad jų skydai neslankiotų. Tarp atskirų pakloto elemento skydų ir vertikalių kolektyvinių apsaugų neturi būti pavojingų plyšių.

4.3.5. Jei pastoliai neparuošti naudoti, tai yra jeigu pastoliai surenkami, remontuojami, ardomi ar keičiami, jie turi būti pažymėti bendrais įspėjamaisiais ženklais pagal Saugos ir sveikatos apsaugos ženklų naudojimo darbovietėse nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 1999 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 95 „Dėl Saugos ir sveikatos apsaugos ženklų naudojimo darbovietėse nuostatų“, reikalavimus ir aptverti, kad darbuotojai nepatektų į pavojingą zoną.

4.3.6. Pastolius statyti, remontuoti, ardyti ar perstatyti galima tik prižiūrint darbų vadovui. Šį darbą gali atlikti tik tie darbuotojai, kurie yra specialiai išmokyti atlikti šiuos darbus. Šiuos darbuotojus privaloma supažindinti su:

4.3.6.1. pasirinktų naudoti pastolių pastatymo, ardymo ar keitimo (perstatymo) projektu;

4.3.6.2. saugos reikalavimais statant, naudojant, ardant ar perstatant pastolius;

4.3.6.3. naudojamomis priemonėmis, apsaugančiomis žmones ar daiktus nuo kritimo;

4.3.6.4. saugos priemonėmis, kurių reikia laikytis pakitus meteorologinėms sąlygoms, galinčioms pabloginti pastolių atitiktį saugos reikalavimams;

4.3.6.5. leistinomis pastolių apkrovomis;

4.3.6.6. bet kokia kita rizika, su kuria gali būti susiję pastolių statymo, ardymo ar perstatymo darbai, bei su rizika naudojant pastolius;

4.3.6.7. Darbų vadovas ir darbus atliekantys asmenys privalo turėti šio priedo 4.3.2 papunktyje nurodytą pastolių surinkimo ir ardymo projektą su surinkimo, naudojimo ir ardymo instrukcijomis.

4.4. Specialiosios nuostatos naudojant lynus, skirtus patekti į darbo vietas, jais kelti ir su jais dirbti:

4.4.1. Patekti į darbo vietas ir dirbti naudojant lynus galima laikantis šių reikalavimų:

4.4.1.1. lynų sistema turi būti sudaryta bent iš dviejų atskirai pritvirtintų lynų, kurių vienas naudojamas darbuotojams kelti, nuleisti ir palaikyti (darbinis lynas), o kitas – kaip atsarginis (apsauginis lynas);

4.4.1.2. darbuotojai privalo būti aprūpinti saugos diržais ir apsauginiais įtaisais, kuriais jie turi būti prisitvirtinę prie apsauginio lyno, ir juos naudoti;

4.4.1.3. prie darbinio lyno turi būti pritvirtintos saugios darbuotojų kėlimo ir nuleidimo priemonės bei automatinio blokavimo sistema, neleidžianti nukristi, jeigu darbuotojas nebegalėtų kontroliuoti savo judesių. Prie apsauginio lyno turi būti pritvirtintas mobilusis darbuotojo judesius sekantis įtaisas, apsaugantis darbuotoją nuo kritimo;

4.4.1.4. įrankiai ir kiti darbuotojo naudojami reikmenys turi būti pririšti prie saugos diržo ar atramos arba pritvirtinti taip, kad negalėtų nukristi;

4.4.1.5. darbuotojo kėlimas ir darbai naudojant lynus turi būti organizuojami ir prižiūrimi taip, kad kilus pavojui darbuotoją būtų galima nedelsiant išgelbėti;

4.4.1.6. darbuotojai, kurie naudoja lynus, skirtus patekti į darbo vietas, jais kelia krovinius ar su jais dirba, privalo būti specialiai išmokyti atlikti tokius darbus, ypač gelbėjimo darbus. Atskirais atvejais, kai vertinant riziką nustatoma, kad naudojant antrąjį lyną kelti darbuotojus ar krovinius tampa pavojingiau, gali būti naudojamas vienas lynas, jeigu imamasi papildomų saugos užtikrinimo ir apsaugos nuo kritimo padarinių priemonių.
